

Debatindlæg • 2. jan. 2026 kl. 14.10

Vi har ressourcerne til at holde havet i live. Men det kniber med viljen

Ét er de skader, den alt for store næringsstofudledning til havet påfører havmiljøet. Men også på havbunden er den helt gal som følge af en massiv fysisk påvirkning fra menneskelig aktivitet.

Hans Pedersen

Biolog, miljøjournalist

Stig Eggert Pedersen

Civilingeniør, pens. chefkonsulent, Miljøministeriet med vandplanlægning som arbejdsfelt

Dette er et debatindlæg: Indlægget er udtryk for skribentens holdning. Alle holdninger, som kan udtrykkes inden for straffelovens og presseetikens rammer, er velkomne, og du kan også sende os din mening [her](#).

”Fedtemøg” blev årets ord i 2024, hvor iltsvind i de danske fjorde blev det højeste i over 22 år. Iltsvindet kan ende med at blive endnu værre i år. Historisk har næringsstofsindsatsen snart 40-års jubilæum.

I oktober 1986 stod daværende direktør i Danmarks Naturfredningsforening David Rehling i Gilleleje Havn med en kurv med døde jomfruhummere.

Tv-billederne fra begivenheden bidrog til, at Lone Dybkjær i november 1986 i Folketinget fremsatte ”Vandmiljøplanen” med ordene: »Alle forureninger til havet bringes til ophør 1. maj 1987.« Så hurtigt gik det ikke.

Den aktuelle statslige indsats for et rent havmiljø er lagt med sidste års trepartsaftale samt dette års aftale om ”En ny kurs for dansk fiskeri” med bl.a. udlægning af trawlfri zoner. Men er disse aftaler tilstrækkelige til at sikre et fremtidigt rent havmiljø i god økologisk tilstand?

Trawlfiskeri har en stor miljøpåvirkning af havmiljøet i Danmark. Når bundtrawl føres hen over havbunden, hvirvles fisk, muslinger, andre bunddyr, ålegræs og sten op i nettet.

Ved at gentage dette år ud og år ind planeres havbunden med deraf følgende fysisk og biologisk forarmelse af havbunden. Bunddyr dør og får deres levesteder ødelagt. Dertil kommer, at trawlfiskeri bidrager til frigivelse af næringsstoffer og CO₂ samt iltsvind.

Mindst 58 pct. af den danske havbund er ifølge tal fra DTU AQUA blevet pløjet over med et bundtrawl mindst én gang i løbet af de seneste 13 år. De mest fiskede områder i Kattegat, hvor der fiskes jomfruhummer, kan blive ramt af en fiskekutters trawlplove op mod 20 gange om året.

”En ny kurs for dansk fiskeri” skal sikre, at 18,7 pct. af det danske havareal udlægges til trawlfrie zoner. Det er resultatet af en politisk aftale, som regeringen i sommer har indgået med Liberal Alliance, SF, Enhedslisten, De Konservative og Alternativet.

Bundtrawl bliver forbudt i de indre danske farvande syd for en linje fra Fornæs på Djursland og østover i det sydlige Kattegat mod Isefjord. Dertil kommer trawlforbud i en mindre del af det nordøstlige Kattegat.

Et vigtigt tiltag til at understøtte, at der kan opnås en god økologisk tilstand i de omfattede vandområder. Men aftalen har store miljømæssige mangler.

Det fremgår af aftalens pressemeddelelse, at en »stor del af det danske hav bliver nu trawlfrit«. Ordet »nu« er en overdrivelse, da muslingefiskeri i de berørte områder i Bælthavet opsiges med otte års varsel. Hvorfor skal et sådant forbud indføres over otte år, når havets miljøtilstand akut kalder på indsats?

Dertil kommer, at Vesterhavet, Vadehavet, store dele af Kattegat og Limfjorden er undtaget fra dette forbud om anvendelse af bundtrawl i modstrid med behovet for miljøindsats i disse vandområder. Dette gælder ikke mindst i Limfjorden, som er blandt de fjorde i Danmark med dårligst miljøtilstand og dermed størst indsatsbehov. En miljøtilstand forårsaget af alt for store næringsstofftilførsler fra især landbruget og påvirkningen fra et massivt muslingefiskeri.

Aktuelt er fiskeri med bundtrawl efter blåmuslinger i Limfjorden tilladt for omkring 25 fiskerbåde med 49 pct. bifangst af hjertemuslinger. Da hjertemuslinger er langt mere værdifulde end blåmuslinger, er der et klart incitament til, at muslingefiskerne søger at opnå den fulde bifangst.

Man kan undres over størrelsen af den tilladte bifangst, da blåmuslinger og hjertemuslinger lever forskellige steder i havet. Blåmuslinger lever på overfladen, mens hjertemuslinger lever i havbunden i fem centimeters dybde og ikke nødvendigvis på samme lokaliteter som blåmuslinger.

Hvordan fiskeriet efter hjertemuslinger foregår, kan man se på MiljøGIS, hvor man eksempelvis på GeoDatastyrelsens orthofoto fra foråret 2013 kan se et lodret foto af en flotille af muslingefiskere, hvor

seks kuttere - to og to - i forlængelse af hinanden trawler et område ved Venø Bugt i Limfjorden.

Billedet viser virkningen på miljøet - en stor ophvirvling af sand og mudder med deraf følgende negative konsekvenser for havmiljøet i og omkring fiskeriområdet. Man kan se opmudring i et halv kilometer bredt og to kilometer langt bælte i Venø Bugt. En sådan massiv fysisk påvirkning af havbunden har stået på i en stor del af Limfjorden gennem årtier.

Ifølge aftalen ”En ny kurs for dansk fiskeri” er »aftalepartierne enige om, at der skal indføres en ny forvaltningsmodel for fiskeri efter hjertemuslinger i Limfjorden, som muliggør et direkte fiskeri«.

At gøre denne type fiskeri af hjertemuslinger lovligt og et fortsat blåmuslingefiskeri med trawl kan næppe være i overensstemmelse med Vandrammedirektivets mål om god økologisk tilstand i 2027 og det erklærede mål om en bæredygtig udnyttelse af havet. Er miljømæssigt bæredygtigt fiskeri med bundtrawl overhovedet muligt?

Havbundens sten er historisk blevet anvendt til havne og havneudvidelser, til høfder, fundamenter, sylsten mv. Nu er stenfiskeriet slut af naturlige grunde. Der er stort set ikke flere sten. Dermed er der intet skjul for fiskene og deres yngel. Intet fæste for blåmuslinger. Ingen mulighed for opvækst af tang.

De seneste års mange lokalt forankrede miljøprojekter (ålegræs og genetablering af stenrev) vidner om et stort lokalt engagement for at genskabe et rent havmiljø. Der er hidtil investeret mindst 184 mio. kr. alene på stenrev og brugt utallige frivilligtimer.

Sådanne projekter er vigtige og betydningsfulde for at forbedre miljøtilstanden i havet, men overhovedet ikke tilstrækkeligt .

Den grønne treparts 23 lokale trepartsgrupper er godt på vej i forhold til lokalt at anvise solide svar på, hvad der kan gøres for at opnå en reduktion af næringsstofudledningerne til et niveau, som eksperter

vurderer vil understøtte havets tilbagevenden til god økologisk tilstand.

Vi går nu over i en realiseringsfase, hvor hovedparten af miljøindsatserne ifølge treparten skal være effektueret inden 2027 (om et år!). Men bekymrende for fremdriften er det politiske ønske om frivillighed i trepartens indsatser.

Al erfaring viser, at frivillighed i miljøindsats ikke kan være bærende for et havmiljø, der akut kalder på en effektiv indsats, der giver mest miljøeffekt for de afsatte skattemilliarder.

Vi kunne som samfund ikke drømme om at lade infrastrukturprojekter som f.eks. motorveje basere på frivillighed i forhold til berørte lodsejere. Så ville motorvejsprojektet have lange udsigter.

”En ny kurs for dansk fiskeri” er et lille skridt på vejen til at reducere den massive miljøpåvirkning af havbunden fra trawlfiskeriet. Men aftalen om trawlforbud er tids- og omfangsmæssigt uambitiøs og langtfra tilstrækkelig til at understøtte vejen mod et havmiljø i god økologisk tilstand og en bæredygtig udnyttelse af havet.

Samfundet har afsat milliarder af skattekrone til øget miljøindsats. Der er lokalt et stort ønske om og engagement for at bidrage til et renere havmiljø. Der er derfor store forventninger til, at vi som et af de rigeste velfærdssamfund i verden vil sørge for, at nuværende og fremtidige generationer igen kan opleve et rent havmiljø med en miljømæssigt bæredygtig udnyttelse af havets ressourcer.

Vi har de ressourcer og den viden, der skal til for at sikre et rent vandmiljø. Hvis vi ikke udnytter den chance nu, er mange milliarder til øget indsats spildt og de mange frivillige ildsjæle til grin.